Nasjonalparkstyret
for Femundsmarka
og Gutulia

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2021/12165

Saksbehandler: Sindre Kolstad Valan

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia		29.11.2021

Femundsmarka NP - Søknad om tilføring av gytegrus i Kratltjønnan - Engerdal fjellstyre

Vedtak:

Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia gir dispensasjon til Engerdal fjellstyre for tilførsel av gytegrus som et restaureringstiltak i Kratltjønnan og til transport av gytegrus med snøscooter. Dispensasjon gis for verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 og § 3 pkt. 5.1, med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Vilkår:

Tilførsel av gytegrus

- Tillatelsen gjelder for Titjønna, Djuptjønna og Grunnkratlan i perioden 2022 til og med 2024.
- Det skal ikke graves eller hentes masser i verneområdet.
- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene.
- Tillatelsen må medbringes og kunne fremvises under arbeidet.
- Nasjonalparkstyret skal gis en tilbakemelding om virkningene av tiltaket etter utført arbeid.

Motorferdsel

- Tillatelsen gjelder for inntil 6 turer pr. år. Gjennomføres innen 30. april.
- Transporten skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene.
- Det forutsettes at det ved gjennomføringen av transporten tas særlig hensyn til reindriften, slik at risiko for forstyrrelser unngås.
- Det skal føres kjørebok som viser dato og strekning for kjøring. Føring av kjørebok kan gjøres på to ulike måter: 1) Utfylling av kjørebok som sendes til Nasjonalparkstyret etter at kjøringen er utført, eller 2) utfylling i mobilappen Ferdast (www.ferdast.no), hvor det legges inn dispensasjon og opplysninger om kjøring m.m. ved start og slutt av kjøringen. Ved bruk av Ferdast trengs ikke en innsending av rapport. Kjørebok og tillatelse, eller utfylt Ferdast, skal medbringes under transporten.

Det forutsettes at grunneier gir tillatelse til det aktuelle tiltaket. Samt nødvendige dispensasjoner etter annet lovverk.

Saksopplysninger

Bakgrunn

Søknad fra Engerdal fjellstyre v/ Tore Stengrundet:

«Engerdal fjellstyre søkte i 2015 om tillatelse til planting av røyerogn i Kratltjønnan i Femundsmarka nasjonalpark. Bakgrunnen var at den stedegne røyebestanden ble utradert av forsuring i tiårene før kalking kom i gang på 90-tallet. Dette prosjektet har hittil ført til noen tusen klekte rognkorn. Rogna blir plantet i lukkede plastbeholdere fylt med ren grus, noe som gir gunstige forhold både med tanke på predasjon og oksygenforhold. Dersom den klekte yngelen har overlevd til voksen fisk, vil det i løpet av de nærmeste to-tre årene kunne komme tilbake kjønnsmoden fisk for gyting på plassene hvor rogna ble plantet. Et problem i slike sammenhenger, med langt fravær av gyting, er sedimentering og økt algepåvekst, med medfølgende oksygenmangel for rogna. Årlig aktivitet av gytefisk holder substratet rent og velegnet for gyting, mens opphold kan gi forhold som gjør klekking av rogn umulig. Det er grunn til å tro at disse problemene vil kunne være til hinder for vellykket gyting i Kratljønnan, og Engerdal fjellstyre ønsker derfor tillatelse til å gjennomføre restaurering av gyteplasser i form av tilføring av gytegrus. I første omgang er totalt tre plasser i Titjønna, Djuptjønna og Grunnkratlan aktuelle. Avhengig av hvordan en lykkes, kan det bli hensiktsmessig med flere lokaliteter etter hvert. Grusen er tenkt utkjørt med snøskuter og hentet fra renvaskede strender langs Femund, noe som gir velegnet naturgrus mest mulig likt det en finner i Femundsmarka. Det kan nevnes at slike tiltak tidligere er gjennomført med gode resultater blant annet i Bjornesfjorden i Hardangervidda nasjonalpark»

Hjemmelsgrunnlag – verneforskriften og naturmangfoldloven (NML)

Formålet med opprettelsen av Femundsmarka nasjonalpark er:

- å bevare et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt skog- og fjellområde,
- å bevare landskapsformer med blant annet det særpregede dødislandskapet med blokkmark, morenerygger, sjøer og vannsystemer,
- å bevare det naturlige biologiske mangfoldet med et egenartet plante- og dyreliv.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Kulturminner i nasjonalparken skal sikres mot skade. Området skal kunne nyttes til reindrift. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.

Det kan være ønske om og behov for å kunne gjøre enkle tiltak for å bedre fisket i noen vann og vassdrag i nasjonalparken. I forvaltningsplanen for Femundsmarka med tilgrensede områder står at «*Det ikke vil bli gitt tillatelser til «tyngre» fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, eksempelvis oppdemminger, utgravinger og andre former for biotopforbedrende tiltak. Gjennomføring av slike tiltak vil stride mot det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemene i mest mulig naturlig og urørt tilstand og også komme i konflikt med verneforskriftens generelle forbud mot gjennomføring av nye tekniske inngrep av permanent karakter (§ 3 punkt 1.1)».*

I § 3 pkt. 1.1 står det at området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder…påfylling av masse. Verneforskriften åpner ikke opp for at det kan gis dispensasjon for tilførsel av gytegrus. Tiltaket vurderes derfor etter den generelle dispensasjonshjemmelen, § 48 i naturmangfoldloven, som sier at det kan gis tillatelse dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig. Den generelle dispensasjonshjemmelen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Verneforskriften må ikke uthules gjennom omfattende dispensasjonspraksis.

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at saken skal vurderes i henhold til prinsippene i lovens §§ 8- 12 angående kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), samlet belastning på økosystemet (§ 10), kostnader ved miljøforringelse (§ 11) og miljøforsvarlige driftsmetoder (§ 12).

Vurderinger

§ 8 - Kunnskapsgrunnlaget

I forbindelse med forvaltningsplanarbeidet og andre aktuelle kartlegginger av biologisk mangfold i området, vurderes kunnskapsgrunnlaget som godt. Flere lignende tiltak i andre fjellområder har vært vellykket og styret vurderer å ha kunnskap om konsekvensen av det omsøkte tiltaket. Bakgrunnen for det omsøkte tiltaket er at den stedegne røyebestanden ble utradert av forsuring i tiårene før kalking kom i gang på 90-tallet. Sur nedbør er en konsekvens av forurensning i lufta, som kommer ned på jorda sammen med nedbøren. I fravær av gytefisk har gyteforholdene blitt dårlig. Mangel på gytegrus er ofte forhold som gjør at gyte- og oppvekststeder ikke fungerer optimalt. Oksygeninnholdet i gytegroper har stor påvirkning på overlevelse, vekst og utvikling hos eggene til laksefisk, men i mange vassdrag reduseres tilgjengeligheten til oksygen på grunn av for høy tilførsel av næringsstoffer til vannet og nedslamming av gytegrusen. Utlegging av gytegrus kan ha en langvarig positiv effekt på oksygeninnholdet i vannbunnen. Fisk som produseres lokalt i naturen er bedre enn settefisk. Settefisk er en midlertidig nødløsning som ikke er bærekraftig. Vannforskriften (EUs rammedirektiv for vann) sier at alle vannressurser (i prinsippet) skal føres tilbake til sin naturlige tilstand.

I vurderingen av om det i aktuelle tilfelle bør gis tillatelse, vektlegges det at tiltaket er en restaurering av gyteforhold hos stedegen fiskebestand. I lys av at vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering anses dette som et viktig tiltak i arbeidet med å restaurere skadet og ødelagt natur. Tilførsel av ny grus og forbedring av oppvekstforhold kan derfor sees som en gunstig restaurering av opprinnelig biotop. Inngrepet anses å være av begrenset omfang og det vurderes til lav/ingen risiko for at disse tiltakene vil medføre en belastning for verneverdiene i nasjonalparken.

§ 9 - Føre-var-prinsippet

Nasjonalparkstyret legger til grunn at det foreligger nødvendig informasjon om naturverdiene og tiltaket, og føre-var-prinsippet tillegges liten vekt i denne saken, jf. naturmangfoldlovens § 9.

§10 - Økosystemtilnærming og samlet belastning

Det gis ikke tillatelser til «tyngre» fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep. Styret vurderer ikke dette tiltaket som et tyngre inngrep, men et tiltak av begrenset omfang. Tiltaket vil bedre de naturgitte forholdene i et forsøk på å tilbakeføre gytegrusen til lik en opprinnelig tilstand.

Det er viktig at ferdselen i området ikke foregår for tett opp mot våren og hekkeperioden for fugl i området. Ferdsel i forbindelse med tilførselen av gytegrus vil foregå mens det enda er is på vannene og det vurderes at tiltaket derfor ikke vil påvirke andre arter av særlig negativ grad. Motorisert ferdsel i forbindelse med tiltaket kan virke forstyrrende på dyrelivet og reindriften i området. All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på naturmiljø. Det forutsettes at det ved gjennomføringen av transporten tas særlig hensyn til reindriften, slik at risiko for forstyrrelser unngås.

Nasjonalparken er ikke utsatt for annen vesentlig negativ eller lignende påvirkning.
Tiltaket anses å være av begrenset karakter. Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning, jf. nml § 10, ansees med det som ivaretatt.

§ 11 - Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Etter naturmangfoldlovens § 11 skal eventuelle kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver. Vi anser at denne paragrafen er lite aktuell i denne saken.

§ 12 - Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Naturmangfoldloven § 12 sier at eventuelle tiltak skal utføres slik at en unngår eller begrenser skadevirkninger på naturmangfoldet. Det planlagte tiltaket skal gjennomføres i løpet av et kort tidsrom og bør derfor ikke føre til store forstyrrelser for dyrelivet. En tilbakeføring til opprinnelig tilstand kan føre til at et årlig behov for motorisert ferdsel ifm. settefisk ikke vil bli nødvendig.

Etter vår vurdering vil tiltaket ikke være i strid med verneformålet eller påvirke verneverdiene nevneverdig.